

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ЮРИДИЧЕСКОЙ НАУКИ

УДК 378.14.: 339.9

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВИБОРУ МОДЕЛІ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Максим ТИМОШЕНКО,
кандидат юридичних наук, проректор
Європейського університету

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена розкриттю специфіки господарсько-правового регулювання фінансового забезпечення закладів вищої освіти (ЗВО) в Україні з урахуванням актуального стану законодавства. Під фінансуванням ЗВО у статті розуміється категорія, що відображає економічні відносини у процесі утворення, обігу, розподілу та перерозподілу грошових коштів, сформованих за рахунок різних фондів і резервів, для забезпечення діяльності ЗВО; таке фінансування має цільовий характер та здійснюється під контролем, має забезпечувальний характер, цільове призначення і підлягає контролюваності.

До структури фінансового забезпечення автор відносить бюджетне фінансування, джерела фінансування установ, а також самофінансування, акціонерний капітал, кредитування, безповоротну фінансову допомогу.

Автор доводить, що урізноманітнення джерел фінансування ЗВО має важливе господарське значення, має перейти з режиму «виживання» в режим «розвитку», від бюджетного утримання – до режиму інвестування в освітню галузь, що неможливо поза диверсифікацією джерел фінансування ЗВО.

У статті обґрунтовується, що важливим предметом правового регулювання ми вважаємо власне фінансову діяльність ЗВО, яка охоплює такі групи юридичних прав і обов'язків цих освітніх закладів: з планування фінансових ресурсів; з розподілу та використання фінансових ресурсів на розвиток, на поточне утримання, матеріальне заохочення професорсько-викладацького складу; з виконання фінансових зобов'язань перед державою у сфері сплати податків та інших платежів до бюджету та позабюджетних фондів, а також з виконання зобов'язань перед банками, іншими господарюючими суб'єктами; із здійснення фінансового контролю у ЗВО.

Проаналізовані бюджетні та позабюджетні джерела фінансування ВНЗ. Досліджено роль освітнього ендавменту в фінансуванні ВНЗ.

Зроблено висновок, що законодавство про вищу освіту має бути скероване на збалансоване врегулювання бюджетних та позабюджетних джерел фінансування ВНЗ з метою забезпечення виконання покладених на них функцій і завдань.

Характеризуючи три провідних моделі фінансування освітньої діяльності (модель неоліберальної політики фінансування вищої освіти, (М. Фрідман, Ф. А. фон Гайек); модель фінансування вищої освіти, що орієнтується на суспільний ринок з активною участю держави (Д. Шумпетер, М. Кондратьєв); та модель соціального фінансування вищої освіти, автор відкидає можливість впровадження в Україні третьої моделі, віддаючи формування національної моделі вибору в межах першої і другої моделей.

Ключові слова: заклади вищої освіти, освітній ендавмент, джерела фінансування, бюджетне фінансування, позабюджетне фінансування, моделі фінансування закладів вищої освіти.

LEGAL PROBLEMS OF CHOICE OF HIGHER EDUCATION FUNDING MODEL IN UKRAINE

Maksym TYMOSHENKO,
PhD., Associate Professor, Vice-Rector
of Private higher education institution «European University»

SUMMARY

The article is devoted to the disclosure of the specifics of economic and legal regulation of financial support of higher education institutions (HEI) in Ukraine, taking into account the current state of legislation. Under the financing of free economic zones in the article is a category that reflects the economic relations in the process of formation, circulation, distribution and redistribution of funds generated from various funds and reserves to ensure the activities of free economic zones; such financing has a targeted nature and is carried out under control, has a security character, purpose and is subject to control.

The author includes budget financing, sources of financing of institutions, as well as self-financing, share capital, crediting, non-repayable financial assistance to the structure of financial support.

The author argues that the diversification of sources of free economic financing is important economically, should move from the mode of "survival" to the mode of "development", from budget maintenance - to the regime of investing in education, which is impossible without diversification of free economic resources.

The article substantiates that we consider an important subject of legal regulation to be the actual financial activity of the HEI, which covers the following groups of legal rights and responsibilities of these educational institutions: financial resources planning; on the distribution and use of financial resources for the development, current maintenance, material incentives of

teaching staff; on fulfillment of financial obligations to the state in the field of taxes and other payments to the budget and extra-budgetary funds, as well as on fulfillment of obligations to banks and other economic entities; on the implementation of financial control in the Free Economic Zone.

Budget and extra-budgetary sources of funding for universities are analyzed. The role of the educational endowment in the financing of higher education institutions has been studied.

It is concluded that the legislation on higher education should be aimed at a balanced regulation of budgetary and extra-budgetary sources of funding for universities in order to ensure the implementation of their functions and tasks.

Characterizing the three leading models of financing educational activities (model of neoliberal policy of financing higher education, (M. Friedman, FA von Hayek); model of financing higher education, focusing on the social market with the active participation of the state (D. Schumpeter, M. Kondratiev) and the model of social financing of higher education, the author rejects the possibility of introducing a third model in Ukraine, giving the formation of a national model of choice within the first and second models.

The article is devoted opening of specific of the economic-legal regulation of the financial providing the HEI in Ukraine taking into account the actual state of legislation. Budgetary and off-budget sourcings HEI are analysed. Investigational role of educational endavment in financing of HEI. A conclusion is done, that a legislation about higher education must be directed on the balanced settlement of budgetary and off-budget sourcings HEI with the purpose of providing of implementation of the functions laid on them and tasks

Key words: higher education institutions ,educational endavment, sourcings, budgetary financing, off-budget financing, sources of financing, models of financing of higher education institutions.

Належне фінансування закладів вищої освіти (надалі – ЗВО) є не просто одним з ключових елементів механізму забезпечення діяльності вищої школи, а умовою реалізації важливої соціальної функції держави, пов'язаної із рівними можливостями громадян України у доступі до отримання вищої освіти та задоволення потреб суспільства і держави у відповідних кваліфікованих фахівцях, дозволяє ЗВО, поряд із статутними, виконати такі соціально важливі завдання: 1) збереження духовної культури й інтелектуального потенціалу суспільства; 2) підтримка на належному рівні навчальної діяльності, якості підготовки фахівців і проведення відповідних наукових досліджень; 3) підтримка стабільності кадрів професорсько-викладацького складу у системі вищої освіти; 4) соціальний захист професорсько-викладацького складу та інших працівників ЗВО і студентства; 5) розвиток матеріально-технічної бази й соціальної інфраструктури ЗВО [11, 222]. Тому правове регулювання цих суспільних відносин посідає вагомe місце в механізмі правового регулювання діяльності системи ЗВО різних форм власності. Саме належне фінансування

Питання правового регулювання фінансування ЗВО були предметом досліджень з боку ряду науковців, зокрема: Б. Деревянка, І. Литвина, А. Монаєнка, Т. Рижой, І. Савченка, Н. Фукса, Л. Шевченка, Р. Якубовського та ін. Водночас.

Як відомо, упродовж тривалого часу діяльність ЗВО в Україні забезпечувалася повним державним фінансуванням, тому загальноприйнятим вважалось теоретичне положення про пріоритетну роль держави у забезпеченні розвитку освіти, а державне регулювання, що характеризувалось плануванням діяльності закладів освіти на рівні відповідних владних структур, строгим директивним централізованим державним управлінням на основі нормативних документів, прямим підпорядкуванням і контролем держави у фінансово-господарській діяльності освітніх закладів, виключало можливість самостійного прийняття рішень у ЗВО [15, 6].

Відповідно, у фінансуванні вищої освіти, а також в активному регулюванні механізму надання освітніх послуг важливим сьогодні є досягнення оптимізації різних джерел фінансування [7, 11]. Проте, попри значну роль держави у фінансуванні вищої освіти [5, 89], адже умови ринкової економіки та комерціалізації вищої освіти в Україні законодавчо обумовлюють різновекторність та різноджерельність фінансування ЗВО, пошук ними оптимальних шляхів забезпечення свого функціонування і виконання ними своєї функціональної ролі в суспільстві.

Слід також зауважити, що економічна криза в Україні об'єктивно суттєво скорочує надходження до державного

бюджету, що у свою чергу додатково обмежує фінансову спроможність держави у сфері забезпечення ЗВО, зокрема державних та комунальних. Тому з врахуванням сучасних тенденцій розвитку економіки держави, які викликають суттєве збільшення видатків на освіту з державного бюджету у найближчі роки, необхідні пошуку інших шляхів, насамперед використання альтернативних джерел фінансування, залучення зарубіжних партнерів для інвестицій, участі у міжнародних програмах (наприклад, програма ЄС «Горизонт-2020»), впровадження результатів наукових досліджень і розробок відповідно до потреб реального сектору економіки та суспільства держави [5, 109-110].

У наукових джерелах під фінансуванням ЗВО розуміється категорія, що відображає економічні відносини у процесі утворення, обігу, розподілу та перерозподілу грошових коштів, сформованих за рахунок різних фондів і резервів, для забезпечення діяльності ЗВО; таке фінансування має цільовий характер та здійснюється під контролем [7, 17]. Слушним у такому визначенні вважаємо наголос, з одного боку, на забезпечувальному характері фінансування ЗВО, а, по-друге, на його цільовому характері і контрольованості такого забезпечення.

До фінансових ресурсів ЗВО деякі вчені відносять усі грошові активи у фондовій та нефондовій формах, що створюються за рахунок бюджетних коштів та коштів, отриманих у якості плати за освітні та інші послуги, які надаються для задоволення освітніх потреб особи, суспільства і держави, перебувають у їхньому розпорядженні на правах оперативного управління та використовуються для фінансування підготовки кадрів відповідно до державних стандартів освіти, зміцнення та розширення матеріально-технічної бази [3, 18]. Проте з таким визначенням погодитися не можна з наступних причин: по-перше, у цьому визначенні не враховано законодавчих змін, за якими майно (а відтак і кошти) надаються ЗВО на праві власності або на праві господарського відання, а не оперативного управління; по-друге, напрями використання коштів ЗВО вочевидь не вичерпуються цілями підготовки кадрів відповідно до державних стандартів освіти, а також зміцненням та розширенням матеріально-технічної бази, а мають ширше цільове призначення, що обумовлюється як законодавством, так і статутом ЗВО.

При цьому до структури фінансового забезпечення треба відносити бюджетне фінансування, джерела фінансування установ, а також самофінансування, акціонерний капітал, кредитування, безповоротну фінансову допомогу [1]. Адже система фінансування ЗВО більшою мірою визначається

формою власності, типом ЗВО та освітньою політикою держави [16, 4]. З огляду на таке, відповідно до статті 71 Закону України «Про вищу освіту» диференційовано порядок фінансування ЗВО залежно від форми власності: 1) фінансування державних ЗВО здійснюється за рахунок коштів державного бюджету на умовах державного замовлення на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів та за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством, з дотриманням принципів цільового та ефективного використання коштів, публічності та прозорості у прийнятті рішень; 2) Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування можуть здійснювати фінансування державних ЗВО у встановленому законодавством порядку; 3) розміри бюджетних призначень на підготовку фахівців з вищою освітою, а також на підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів встановлюються у Державному бюджеті України на відповідний рік. При цьому, згідно із частиною восьмою статті 72 Закону фінансування за рахунок видатків Державного бюджету України підготовки фахівців з вищою освітою за спеціальностями відповідних ступенів вищої освіти встановлюється в обсязі, необхідному для забезпечення на кожні 10 тисяч населення навчання не менше 180 студентів [14].

Звідси, «головна роль державного бюджету виявляється (і досвід країн з розвинутою ринковою економікою це підтверджує), по-перше, у тому, що його питома вага в сумарних обсягах фінансування вищого навчального закладу перевершує всі інші джерела фінансування; по-друге, у тому, що державний бюджет є засобом регулювання з боку держави фондоутворювальних і розподільних відносин у цілому [11, 223].

Натомість фінансування комунальних ЗВО здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України за рахунок коштів місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством. Фінансування ж приватних ВНЗ здійснюється їх засновниками та з інших джерел, не заборонених законодавством (частини четверта – п'ята статті 71 Закону України «Про вищу освіту» [14]). Підхід щодо максимально широкої системи джерел фінансування комунальних та приватних ЗВО у цілому відповідає загальнодозвільному типові правового регулювання і покликаний максимально сприяти фінансовому забезпеченню діяльності відповідних закладів [3, 18-19; 2, 18-19; 15, 7].

Урізноманітнення джерел фінансування ЗВО має важливе господарське значення для системи ЗВО, адже, фінансове забезпечення української системи вищої освіти має перейти з режиму «виживання» в режим «розвитку», від бюджетного утримання – до режиму інвестування в освітню галузь [12, 68], що можливо поза диверсифікацією джерел фінансування ЗВО.

З урахуванням аналізу законодавства та статутів ЗВО, до джерел фінансування державних і комунальних ЗВО віднесемо такі: 1) кошти відповідно державного та комунального бюджету; 2) кошти, одержані від надання платних послуг; 3) кошти, одержані від інших видів господарської діяльності, безпосередньо не пов'язаних з освітньою (надходження від надання в користування або оренду приміщень, споруд, обладнання тощо; надходження від реалізації майна; надходження, отримані від розміщення коштів на депозитних рахунках); 4) добровільні внески, пожертвування, гранти, дарунки.

Маємо відзначити, що важливим предметом правового регулювання ми вважаємо власне фінансову діяльність ЗВО, що охоплює такі групи юридичних прав і обов'язків цих освітніх закладів: з планування своїх фінансових ресурсів (бюджетних надходжень і широкого кола позабюджетних джерел); з розподілу та використання фінан-

сових ресурсів на розвиток, на поточне утримання, матеріальне заохочення професорсько-викладацького складу; з виконання фінансових зобов'язань перед державою у сфері сплати податків та інших платежів до бюджету та позабюджетних фондів, а також з виконання зобов'язань перед банками, іншими господарюючими суб'єктами; із здійснення фінансового контролю у ЗВО [11, 224]. Проте нині ці питання, окрім регламентації фінансових зобов'язань перед державою, фактично перебувають поза межами законодавчого врегулювання.

Водночас, законодавством України встановлені і деякі обов'язкові обмеження щодо використання коштів, спрямованих на фінансування ЗВО. До таких обмежень слід віднести: 1) обов'язкове спрямування залучених коштів на провадження статутної діяльності ЗВО в порядку і на умовах, визначених законодавством та статутом закладу вищої освіти; 2) обов'язкове включення до фінансового плану (кошторису) ЗВО витрат, пов'язаних із розвитком матеріально-технічної і лабораторної бази, із забезпеченням ліцензованими програмними продуктами для провадження освітньої і наукової діяльності, а також з проходженням виробничих і переддипломних практик здобувачами вищої освіти; 3) заборону вилучення в дохід державного або місцевих бюджетів коштів, отриманих ЗВО як плати за навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів або за надання освітніх послуг (частини п'ята – сьома статті 71 Закону України «Про вищу освіту» [14; 6, 113].

У пошуку нових форм фінансування вищої освіти український законодавець у 2014 році запровадив правовий інститут освітнього ендавменту (дещо раніше інститут ендавменту був юридично закріплений у Податковому кодексі України та в Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації»). У науковій літературі ендавменти у сфері вищої освіти (їх іще іменують освітніми ендавментами) здебільшого розглядаються як інструменти благодійної діяльності на користь ВНЗ [9] або як складові фінансово-кредитного механізму діяльності ЗВО [4; 10].

Як відомо, ендавмент (англ. endowment), що має значне поширення у зарубіжних країнах, зазвичай: 1) це цільовий фонд, метою створення якого є некомерційна діяльність, як правило, для фінансування установ сфери освіти, медицини, культури і який поповнюється здебільшого благодійних пожертвувань; 2) може інвестувати свої кошти з метою отримання прибутку, але зобов'язаний спрямовувати весь отриманий прибуток на користь тих організацій, для підтримки яких він був створений; 3) має перевагою прозорість його діяльності, оскільки кошти цього фонду можуть бути спрямовані лише в ту організацію, для підтримки якої він створений, і цей фонд не може бути використаний для мінімізації оподаткування [8, 22-23].

Така концепція ендавменту втілена і в освітньому законодавстві України. За законом України «Про вищу освіту» ЗВО відповідно до статуту має право засновувати сталий фонд (ендавмент) ЗВО та розпоряджатися доходами від його використання відповідно до умов функціонування сталого фонду, а також отримувати майно, кошти і матеріальні цінності, зокрема будинки, споруди, обладнання, транспортні засоби, від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних і фізичних осіб, у тому числі як благодійну допомогу. Відповідно до п. 22 ч. 1 статті 1 цього Закону сталий фонд (ендавмент) ЗВО – це сума коштів або вартість іншого майна, призначена для інвестування або капіталізації на строк не менше 36 місяців, пасивні доходи від якої використовуються ЗВО з метою здійснення його статутної діяльності у порядку, визначеному благодійником або уповноваженою ним особою [14]. Тим самим закон не обмежує склад ендавменту

лише готівковими коштами, уможливаючи належність до нього і іншого майна, що має вартість. Однак сьогодні законодавство не містить вимог щодо структури ендавменту, відаючи вирішення цього питання на розсуд благодійників, які самі формують ендавмент та передають його на договірних засадах ЗВО як набувачеві благодійної допомоги [19, 100-101].

Використання ендавменту ЗВО регулюється його статутом, прийнятим відповідно до закону, в якому, зокрема, встановлюються: юридичний статус та структура фонду; цілі, порядок формування, напрями і порядок використання цільового капіталу та доходу від нього; структура і порядок формування органів фонду; засади інформаційної політики фонду; обмеження щодо здійснення операцій з майном, що складає цільовий капітал; загальні засади правочину довірчого управління майном, що складає цільовий капітал тощо [8, 23-24].

Благодійна правова природа освітнього ендавменту підкреслена у положеннях Податкового кодексу України. Так, відповідно до пункту 170.7.5 Податкового кодексу України набувач цільової благодійної допомоги у вигляді коштів має право на її використання протягом строку, встановленого умовами такої допомоги, але не більше 12 календарних місяців, наступних за місяцем отримання такої допомоги, крім допомоги, наданої на лікування, право на використання якої становить не більше 24 календарних місяців, наступних за місяцем отримання такої допомоги, за винятком отримання благодійної допомоги у вигляді ендавменту. Якщо цільова благодійна допомога у вигляді коштів не використовується її набувачем протягом такого строку та не повертається благодійнику до його закінчення, то такий набувач зобов'язаний включити невикористану суму такої допомоги до складу загального річного оподаткованого доходу та сплатити відповідний податок. При цьому термін «ендавмент» означає суму коштів або цінних паперів, які вносяться благодійником у банк або небанківську фінансову установу, завдяки чому набувач благодійної допомоги отримує право на використання процентів або дивідендів, нарахованих на суму такого ендавменту. При цьому такий набувач не має права витратити або відчужувати основну суму такого ендавменту без згоди благодійника.

Маємо погодитися із думкою ряду вчених про те, що для «бізнесу вищій навчальний заклад є цікавим як з огляду на створення власного позитивного іміджу серед цільової аудиторії студентів та випускників для їх подальшого залучення до виробничої сфери, так і з позицій потреб проведення наукових (прикладних та фундаментальних) досліджень для власного розвитку. Насамкінець, зацікавленість бізнесових структур (як фізичних, так і юридичних осіб) у ендавменті означає практичне втілення державно-приватного партнерства, що, своєю чергою, засвідчує міру соціальної відповідальності бізнесу» [8, 25].

На заваді створенню освітніх ендавментів в Україні стоять нерозвиненість практики благодійництва та брак фахівців, які б уміли працювати з коштами таких фондів [18, 16]. Очевидно також, що з метою стимулювання фізичних та юридичних осіб до сприяння в утворенні ендавментів варто було б передбачити для них певні податкові пільги, чого дотепер у законодавстві України не зроблено.

Між тим, у науковій літературі було диференційовано три провідних моделі фінансування освітньої діяльності за такими видами: 1) модель фінансування вищої освіти, що орієнтується на вільний ринок і передбачає децентралізоване управління ЗВО в частині як наукової та освітньої діяльності, так і залучення фінансових ресурсів і визначення їхніх пропорцій та напрямів розподілу з максимально можливим скороченням державних витратів на здійснення освітньої діяльності (неоліберальна політика

фінансування; М. Фрідман, Ф. А. фон Гайек); 2) модель фінансування вищої освіти, що орієнтується на суспільний ринок з активною участю держави в розвитку національної освітньої системи, зокрема її фінансуванням (Д. Шумпетер, М. Кондратьєв); 3) модель соціального фінансування вищої освіти, що орієнтована на альтернативне інтегроване суспільство, за якою держава має брати на себе всю відповідальність за розвиток системи освіти, фінансування [17, 79]. Зрозуміло, що з урахуванням українських умов третю модель рекомендувати для впровадження в Україні не будемо [6, 98].

Тим часом реальний вибір моделі фінансування ЗВО вочевидь відбувається в межах першої і другої моделей. Зауважимо, що кожна з цих моделей в українських умовах має свої обмеження, якщо враховувати поточне соціально-економічне становище держави. Зокрема, перша (неоліберальна) модель фінансування ЗВО не може бути повною мірою реалізована через наявність переважної державної підсистеми в системі ЗВО, її тотальне запровадження може викликати фінансовий колапс згаданих закладів державної форми власності та мати довгострокові негативні результати для всієї системи вищої освіти. Водночас друга (соціальна) модель має суттєві обмеження у зв'язку із реальним падінням фінансової спроможності держави брати участь у фінансуванні системи вищої освіти.

Відтак, можна констатувати, що в умовах сучасної України реалізуються елементи першої і другої моделей з перевагою другої (соціальної) та з перспективою поступового зміцнення елементів першої (неоліберальної) моделі. Щоправда, тут слід зробити певні застереження: державі необхідно постійно домагатися виконувати у повній мірі свою соціальну функцію у сфері вищої освіти (здобувачі освіти – тимчасово переміщені особи, пільгові громадяни, регіональний критерій тощо); при державному фінансуванні вищої освіти необхідно враховувати підтримку розвитку перспективних галузей економіки, стимулювання університетів до конкуренції, планування майбутньої діяльності ЗВО [16, 6]. З урахуванням цього застереження законодавство про вищу освіту має бути скероване на збалансоване врегулювання бюджетних та позабюджетних джерел фінансування ВНЗ з метою забезпечення виконання покладених на них функцій і завдань.

Список використаної літератури:

1. Боголіб Т. М. Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в Україні : автореф. дис. ... докт. економ. наук : 08.04.01 / НДФІ при Міністерстві фінансів України. Київ, 2006. 30 с.
2. Боголіб Т. М. Фінансування розвитку вищої освіти і науки в трансформаційний період: [монографія] / Т. М. Боголіб. Київ : Міленіум, 2006. – 506 с.
3. Дмитришин М. В. Формування та ефективність фінансового механізму вищих навчальних закладів : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України ; Львівська державна фінансова академія. Львів, 2013. 293 с.
4. Эндаумент-фонды (фонды целевого капитала) государственных и муниципальных образовательных учреждений: организация деятельности, состояние и перспективы развития: практическое руководство / Я. М. Миркин (руководитель проекта), К. Б. Бахтараева, А. В. Левченко, М. М. Кудинова (при участии Т. В. Жуковой). Москва : Финансовый университет, 2010. 144 с.
5. Карзун І. Г. Організаційно-економічні засади інноваційного розвитку системи закладів вищої освіти в Україні : дис. ... канд. екон. наук : 08.00. / Міністерство освіти і науки України ; Кіровоградський національний технічний університет. Кропивницький, 2016. 270 с.

6. Карпеко Н.М. Організаційно-економічний механізм державного регулювання розвитку загальної середньої освіти в Україні : дис. ... канд. наук з держ. управ. : 25.00.02 / Національний університет цивільного захисту України. Харків, 2017. 216 с.
7. Красільник О. В. Модернізація фінансування державних вищих навчальних закладів України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Міністерство освіти і науки України; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2016. 195 с.
8. Кушнір М. Ендавмент як правове увиразнення спроможностей державного управління: зарубіжний досвід та національна перспектива. *Ефективність державного управління*. Збірник наукових праць. 2012. Вип. 30. С. 22–28.
9. Литвин І. Ендавмент як інструмент благодійної діяльності: практика правового регулювання у Сполучених Штатах Америки та Російській Федерації. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 3. С. 58–64.
10. Мартякова Е.В., Мартякова Е.Ю. Эндаумент как дополнительный источник финансирования образовательных организаций. URL: www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2012_2/223.pdf.
11. Монаснко А.О. Особливості фінансової діяльності вищих навчальних закладів як правозастосовної діяльності. *Сучасна університетська правова освіта і наука* : Матер. VIII Міжн. наук.-практ. конф. (м. Київ, НАУ, 23 лютого 2018 р.). Том 1. Тернопіль : Вектор, 2018. С. 221–223.
12. Огаренко С. А. Удосконалення нормативно-правової бази регулювання сфери вищої освіти в Україні. *Наше право*. 2009. № 3. С. 49–55.
13. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 року. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2013. № 25. Ст. 252.
14. Про вищу освіту : Закон України : від 01.07.2014 року. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.
15. Рижа Т. В. Механізм управління фінансово-господарською діяльністю вищого навчального закладу у забезпеченні економічного розвитку : автореф. дис. ... канд. екон.: 08.00.04 / Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2014. 21 с.
16. Савченко І. Г., Чумак О. В. Модернізація державного механізму фінансування вищої освіти в умовах її реформування. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 3 (58). С. 1–6.
17. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективних фінансово-економічних моделей розвитку вищої школи : монографія / за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д-ра екон. наук, проф. І. М. Грищенко. Київ : Ін-т вищ. освіти, 2015. 236 с.
18. Шевченко Л. Ендавмент-фонди в інвестиційній стратегії зарубіжних університетів. *Україна: аспекти праці*. 2015. № 1. С. 8–16.
19. Шпуганич І.І. Правове регулювання благодійних ендавментів в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного ун-ту. Серія: Право*. 2017. №. 28. С. 100–103.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Тимошенко Максим Олександрович – кандидат юридичних наук, проректор Європейського університету

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Tymoshenko Maksym Oleksandrovych – PhD., Associate Professor, Vice-Rector of Private higher education institution «European University»